

FLOAREA DEFOC

20 FEBRUARIE 1932
ANUL I. — No. 7.
Redacția Pasajul Imobiliara Sc. A
Calea Victoriei 48-50 București
Manuscrisele nepublicate se distrug.

Director SANDU TUDOR

UN EXEMPLAR 5 LEI
APARE IN FIECARE SĂMBĂTĂ
ABONAMENTUL ANUAL 300 LEI
INSTITUȚIILE ANUAL 500 LEI
Administrația: Str. Dr. Istrate No. 10

Pompierul teatrelor Formele perimate

Loja directorială se cască în tot golul ei oficial. Se vede numai un pumn rezimat simbolic pe catifeaua roșie. Apoi ceva se ridică, se pleacă, ușor, cercetător, un trup de paralizic osificat, tremură cu gestul spart, reținut în eforturile unei nemăsurate trufii, pe care o ghicești că se vrea pe deplin stăpânită și calmă. Rămâne o clipă deasupra, un obraz oacheș cu ieșiri și scobituri neobișnuite. Privindu-l ai o tresărire. Înțelegi cum din pușina inteligență cretinătă, orgoliul poate naște absurdul tiranic. Simți amețeală puțin obișnuită, panica instinctului de conservare vrea să pună stăpânire pe tine.

Trebue să te scuturi, să rezizi. Totul se strânge apoi repede, la loc. Adunat de un resort launtric, se îndoaie în unghiuri reglementare, acolo pe scaun în umbră. Din nou pumn rezimat pe catifeaua roșie. Cineva oftează în scenă ca un semn de răgaz sufletesc. Totuși ei e aci. Pentru a spune adevărul paradoxal, e aici cel mai absent și totuși prezent personaj. E aci apăsând cu acea spaimă nelămurită, înabușitoare, inumană, conștiințele actorilor subalterni.

O responsabilitate morală face să glăsum tare un lucru știut de toată lumea, dar tăcut cu o toleranță generală.

Psihoza patologică s'a încuibat în Teatrul Național, distrugând această instituție ca realitate de entuziasm sufletesc și artistic, înjosind-o în tot ce are mai frumos: demnitatea liberă a actorului.

Niciodată actorul (acest așa de umitor tip uman, independent, zeflemisitor, îndrăzneț și plin de inițiativă personală), nu a fost mai sistematic urmărit, nimic, umilit, galvanizat de teroare, ca sub bagheta actualului director.

Un întreg regim inchișitorial, optuz și timp, a fost instituit. Strigări de cataloage cu absențe școlarești, amenzi, amenințări puerile în josoare și infine, instituirea unui gen analfabet de curs seral, o așa zisă academie dramatică, cu rostul de a timp deplin, la care sunt obligați până și actorii bătrâni să se cultive silabisind abecedarele. (Despre acest lucru vom reveni cu amănunte cu adevărat teatrale).

Lucrul e cu atât mai al mirării cu cât realitatea personajului care-l pricinuește e mai contradicțioară.

Fără tendința de a invectiva:

mediocritatea actoricească cea mai plăta, impletită cu gustul searbăd al semidoctismului gazetăresc și grosolană vagmistrului parvenit, s'au întrupat în fanteșca macabră a aceluia care e azi director general al scenelor românești. Așa, din pușina aroganță, fără imaginație și destulă megalomanie (caracteristică obârșiiilor obscure din Fanar) s'a realizat ceva foarte necesar nivelului actual al teatrului nostru oficial: pompierul directorial.

De ce să nu avem și noi pompierul dictator? O instituție cum e teatrul nu poate viețui fără pompier, acest nelipsit personaj în veșnica veghe la mucurile de țigară sau la abaterile de la regulamentul.

Domnul A. Mavrodi privindu-se în oglinda cea mare a biroului directorial de câte trei ori pe zi, crede, vrea să se creadă, un om teribil, dar mai ales voește să lase a se crede teribil.

Dar să nu ne înșelăm așa de repede. Chiar cei cari nu cunosc trecutul personal al micului sarp teatral, pot surprinde cu ușurință un anumit tremolo retoric al lașității, care face contrast izbitor, când îl surprinzi, cu înțepeneala despotică sub care ne-a obișnuit să-l vedem. Fiecare tiran are o inimă de lepure. Aci e secretul dramatic al tuturor cruzimilor și căderii lor. La prima înfruntare adevărată, tiranul e pierdut. Tot mirajul hipnotic se mistue și omul acesta care părea că e făcut să domineze, omul de care se spune că face și desface orice în această țară, el omul cu doarele de care o laudă grandilocvent se destăinuiește că ține destinul unui partid în deget și-a atârto „personajii înalte”, constăți că nu e decât o biată javră îmbătrânită în rele, un Dinu Pătruț coșofat prin întâmplare sus, pe un vârf de scrisori compromițătoare pentru alții, scrisori flutuante în vânt la momentul meschin, un biet anodin, care a răbdat umilințe, a tăcut, a înghițit, s'a încovoiat, s'a tărăt, dar a știut cu șiretenie să-și tescuiască la dosar amănuntele josniciei altora.

Punând aci un punct fugar, voim să amintim prietenilor vizați, un singur lucru: Molima degustătoare și de moarte a lașității, unica pată care poate necinsti deplin o frunte omească, e aceea a primirii launtrice, a suspunerii suflotești la tiranie. Ea ucide deplin noblețta făptuirii omeștii.

SANDU TUDOR

Multiplicitatea de formule propuse pentru depășirea incertitudinii spirituale în care trăește omul de astăzi, dovedește incapacitatea vremii noastre de a-și crea un stil bine determinat de viață, de a-și cristaliza un conținut spiritual cu un sens derivat din productivitatea și dinamismul aceluși conținut. Divergența multiplelor curente exclude predominarea unuia, înălțură posibilitatea unei convergențe, destrămand și risipind energia launtrică. Dezagregarea și destrămarea sunt fatale. Orice rezistență este deocamdată iluzorie. Dece să mărești chinul interior prin reacții ineficace?

În fața procesului progresiv de dizolvare formulele propuse sunt scheme vide rezultate dintr'o inspirație pur livrescă, lipsite de orice afinități cu un fond mai adânc de viață.

Neoclasicism? Niciând lumea n'a fost mai departe ca astăzi de o asemenea formulă.

Ținând seamă de modificările care le comportă fenomenul actualizării, de toate ingredientele pe care le implică nu putem cu toate acestea să recunoaștem pentru vremea noastră fecunditatea unei formule clasice.

Perspectiva lumii pe care a avut-o la bază clasicismul a derivat dintr'un echilibru interior, dintr'un stil armonic de viață, ce elimina o înțelegere a structurii antinomică a acesteia. Simțul pentru formă înabușe expresiile divergente și eterogene, anulează ireductibilitatea și iraționalul. Timpul, care n'are sens decât acolo unde varietatea de conținuturi pe care le prezintă viața, se desfașură în bogăția lor, este eliminat de echilibrul formal, nesupun vicisitudinii și instabilității. Intemporalitatea din perspectiva clasică a lumii a dat naștere unei forme liniștite de viață, dincolo de demonia devenirii și a distrugerii. Seninătatea atât de caracteristică viziunii clasice a rezultat dintr'o integrare în existență, dintr'o eliminare a adversităților și dezarmoniiilor. Stilul clasic de viață nu cunoaște tragici decât în forma secundară; nu-i este immanent structurii lui interioare. Un Rafael sau un Goethe, cari au trăit într'un astfel de stil de viață n'au cunoscut tragicul în semnificația lui autentică.

Pentru structura noastră spirituală o formulă clasică este o simplă vorbă. Ceeace e regretabil provine din faptul că astfel de preconizări se întâlnească la unii tineri, cari dovedesc prin aceasta o profundă neînțelegere a realităților actuale.

Este în această preconizare o teamă de încercări și experiențe esențiale, o fugă de catastrofa destrămării. Tot eroismul spiritual se reduce, însă, la o capacitate de a suporta stările malade, de a îndura fenomenele distrugerii și ale prăbușirii. Ce neoclasicism poate să câștige teren când lumea spirituală de astăzi suportă cu destul eroism maximalismul și absolutismul lui Kierkegaard, contradicțiile dureroase ale lui Dostoevsky sau diognissimul paroxistic al lui Nietzsche?

Epoca noastră trăește încă aceste curente cu o încordare intensă și dureroasă. Formă, armonie, stil, etc., elemente cari sunt esențiale perspectivei clasice devin pentru conștiința contemporană resturi ale unei formule perimate. Pentru aceasta sunt esențiale: conținutul, antinomia, iraționalul, etc., elemente cari exclud orice posibilitate de stilizare clasică.

Nu mai puțin inactuală mi se pare mișcarea cătorva izolați în recomandarea unui umanism nou, fie ca o formă generală de viață, fie numai într'un domeniu particular, cum ar fi de ex. arta.

Arta contemporană dominată de spiritul unei analize destructive a nimicitei credințe în unitatea omului, în structura lui omogenă. Umanismul pleca dela convergența tuturor energiilor omului în spre un centru și un sâmbure structural, care împrumută omului for-

ma unei existențe deplin încheată și cristalizată.

Cubismul — deși în intențiile lui formalist și geometrizarant — este expresia cea mai puternică a tendinței de descompunere și dezagregare. Paradoxul lui consistă în a fi exprimat principiul complex neformalist prin mijloacele cele mai pure ale forme.

Umanismul vede în om o totalitate armonică, ale cărei elemente sunt bine integrate într'o structură consistentă.

Un neumanism mai descopere tipul umanistic în omul psihanalizei sau al filozofiei iraționaliste? Numai o iluzie poate să descopere așa ceva. Când a apărut umanismul în cultura modernă, el a îndeplinit o funcție importantă din punctul de vedere al evoluției concepției antropologice și anume acela de a plasa pe om singur în fața existenței, fără să-l mai raporteze la regiuni transcendente spre a câștiga în acest mod o inteligibilitate mai precisă. El rezultă din necesitatea de a promova o antropologie filosofică pură în care omul să apară desbrăcat și jurificat de elementele mitului. Astăzi o actualizare a perspectivei umaniste este mai mult imposibilă, decât indezirabilă.

Formulele astăzi perimate și-au avut rostul lor în anumite momente ale istoriei. Procesul de actualizare care-l intenționează unii este lipsit de o justificare mai adâncă. El dovedește cel mult incapacitatea unora de a înțelege specificitatea unui moment istoric, de a prinde sensul vremii noastre, precum și imposibilitatea organică de a adapta la frământările și contradicțiile dureroase ale omului de astăzi.

EMIL CIORAN

Milița Pătrașcu

D-na Claudia M. — M.

Intermezzo „anti-marxist“?

Fenomenul proletarizării se apare intelectualilor și astăzi încă neînțeleși, cu toate că procesul de pauperizare și de aservire a lor față de capital se află în stadiul cel mai avansat. El este aproape la fel ignorat și uneori chiar negat de însuși elementele marxiste intelectuale, presupune a avea destulă priză asupra fenomenelor sociale în devenire. Această coincidență între punctul de vedere intelectualist-pur idealist și cel intelectual proletar — care se reclamea materialist — ne dovedește că intelectuali de acum, în orice tabără s'ar afla, rămân mereu la iluzionismul mic burghez căpătat în searbăda școlii capitaliste.

Cauzele acestei mentalități sunt destul de numeroase, însă cea mai însemnată este credința tuturor intelectualilor în revenirea „frumoaselor vremi apuse”, starea actuală nefiind decât o „criză” trecătoare (?). Desigur, criza se prelungește și se adâncește pe zi ce trece, starea materială a intelectualului devine tot mai precară, locuința și restaurantul lui, altă dată în centrul orașelor se mută cât mai la periferie sau la hale, la un loc cu cellași șomeri, cartea de specialitate sau de cultură generală a devenit pentru el același lux ca muzica simfonică pentru muncitorul manual, domnul Doctor sau C'onal Avocat, sunt numii acum bietul doctor, sârmanul trespădus — n'are aface: „criza este trecătoare, totul se va îndrepta, trăiască ordinea actuală!”

Cu acest fel de-a interpreta propria lor situație, intelectualii se imunizează în parte oricărui fel de „propagandă subversivă”, chiar dacă această subversivitate se bazează pe știință și își culege datele din istoria cea mai autentică. Din fericele, imunitatea nu este decât parțială și temporară. Ea nu durează decât atâtă vreme cât mai există un pic de avere rămasă necunoscută, cât timp patronul, capitalist sau Stat, îl menține în „considerația” de altădată. Îndată ce rezervelor materiale și menajementele morale se termină, intelectualul începe să aplice urechea la pământ și încearcă să prindă ceva din tropăilul îndepărtat al istoriei ce galopează verti-

gino pe câmpul arid al faptului școlă.

În această privință, războiul mondial a fost cel mai drastic medicament. Prin jertfa uriașă dăruită în pușina molohului capitalist, prin dezaxarea quasi-voluntară a intelectualilor, prin ruina postamentului economic pe care se bazau și aveau puțința să stea de vorbă în oarecare siguranță, prin înnulțirea lor la exces și prin micșorarea domeniului în care ei fuseseră până atunci de neînlocuit, intelectualii au suferit un proces radical de desintoxicare.

Fumurile individualiste cu fantoma unicului sau a Supra-omului, suficiența insului apărut contra oricărei furtuni sociale, asigurată în existența lui cotidiană, dezinteresarea superbă a omului „superior” față de tot ce este „vulgar” și „interesat”, cinismul binevoitor al intelectualului vis-à-vis de tot ce este ideal și aversiunea grozavă față de idealul social în special — au făcut loc unei stări de încontinută neliniște, chiar de spaimă, în fața viitorului pe care nu sunt încă în stare să-l descifreze. Mișcările reacționare — în care siguranțele statelor joacă rolul de deus ex machina — nu sunt decât reflexul acestei stări de spirit, șovăitoare și totuși dură de acțiune.

Dacă intelectualii marxisti, mai cu seamă cei cu legături în masele adânci, decât cu puțința de a găsi tălcul celor mai paradoxale mișcări, și-ar fi dat seama de mobilul economic care sălășluiește la temelia tuturor acestor ofățării, de inerența dezorientării la o categorie până mai eri bine situată, dar în același timp ar fi putut prevedea și calea fatală a proletarizării pe care au fost îndrumați de o societate ce-și rezervă plus-valoarea storsă de pe spinarea milioanei de muncitori, numai pentru necesitățile clasei dominante și pentru întreținerea aparatului represiv de stat — dacă intelectualii mișcărilor muncitorești și-ar fi dat seama la vreme de răspântie la care se află camarazii lor întârziați și ar fi încercat să le lumineze calea ce duce spre transformarea în bine a întreaga așezământ social, multe din greșelile și păcatele acestor intelectuali ar fi fost

ocolite, sudarea lor la proletariat s'ar fi întâmplat mai repede.

Cine încearcă astăzi să schițeze nu o teorie, ci doar un succint istoric al evoluției intelectuale, cu un modest indicator dialectic al drumului ce le rămâne încă de parcurs, are — oricât s'ar părea aceasta de necrezut — de luptat în primul rând cu prejudecățile intelectuale „constenții”, cu promotorii mișcărilor muncitorești. Există la intelectuali, mai mult decât la oricare altă categorie socială, un soi de inerție în gândire, un soi de exclusivism care nu-și găsește comparație decât în celebrele cuvinte pronunțate de generalul turc înainte arderii bibliotecii din Alexandria: „Ori scrie în Coran, ori nu scrie!”

Intelectuali „marxiști” nu-și dau seamă că între Coran și Capital e o deosebire fundamentală. Pe când tratatele religioase sunt absolutiste și-i impun să crezi fără să cercetezi, sistemul dialectic pe care se întemeiază monumentală operă a lui Marx, câtă să prindă sensul lucrurilor în perpetua mișcare, în neconținută prefacere. Or, prefacerea implică schimbare, cantitatea devine calitate, ceace nu se bânluie încă pe vremea lui Marx, se dovedește real și viabil în zilele noastre. Marxștii de astăzi ar putea înțelege că între liberal profesionalist al societății burghize contemporane și Marx și intelectualul de astăzi, leșit deamăgic și șomer din război, îndepănat de criza agonică a sistemului perimat, există o deosebire fundamentală și atitudine față de acesta din urmă trebuie să fie cu totul alta decât o avusese Marx față de cel dintâi. Aceasta cu atât mai vârtos, că nu este vorba de revizuire, ci de continuare, a spiritului în care Marx a văzut fenomenele sociale în devenire.

Nu mai în momentul în care intelectualii trecuți deja la proletariat vor înțelege ei însuși procesul de continuă proletarizare la care sunt supuși frații lor rămași dincolo de baricadă, se va putea spera într'o apropiere serioasă și rodnică a categoriei muncitorilor intelectuali de marea masă a celorlalți exploatați.

I. LESPEZEANU

Theodore Dreiser și tragedia americană

de ALFONS ADANIA

„Theodore Dreiser”, spunea odată utopistul H. G. Wells, „este un geniu în adevărată putere a cuvântului”. Pentru un om ca Dreiser, care nu are nimic din excentricitatea, aroganța sau anormalitatea tradițională a unui „geniu” și care nici n'a avut măcar vreodată ambiția de a fi socotit ca atare, calificativul acesta este însă, desigur, cel mai puțin potrivit.

În întreaga lui existență de șaizeci și unu de ani nu se găsește un singur moment de artificialitate ridicolă, de grandomanie irațională sau de automatism ambulatoriu care să „dovedească cătuși de puțin o încercare de integrare în rândul „geniilor” supranaturale sau în cel al artiștilor vicioși, care — în virtutea unui mit ancestral — strălucesc în fața mulțimei comune prin-

tr'un spirit și o vervă magică. Singurul și permanentul lui scop a fost acela de a deveni și de a reuși să rămână un om, un om integrat și liber. Despărțit aproape de la început de familia sa emigrată din Germania, cu care nu avea aproape nimic comun, Dreiser a intrat direct și complet în viață, practicând cea mai bună școală pentru un viitor scriitor, care este, incontestabil, gazetăria. În loc să se deparțeze, prin urmare, ca „adevăratele genii”, de prezent și de om, ca să-și păstreze intactă personalitatea (după cum spune legenda), Dreiser s'a complicat în actualitate, s'a scufundat integral în ea și a rămas definitiv legat de realitate. În epoca aceasta de continue peregrinări prin toate statele din U. S. A., dela Chicago la St. Louis,

de aci la Pittsburg, la Philadelphia și apoi la New-York, ca redactor, girant și în urmă director de diferite magazine ilustrate și literare, Dreiser a cunoscut galerii incomensurabile de oameni, a privit viața prin toate prizmele și în toate aspectele ei, a înțeles-o mai bine decât oricine și concomitent, s'a definit, s'a format, s'a înțeles și s'a definitivat și pe sine.

Intransigent rebel Samuel Butler avea cea mai mare dreptate când spunea că „nu există cunoștință a binelui fără de cea a răului”. Numai astfel a isbutit Dreiser să ajungă la înțelegerea perfectă a omului și a vieții, liberată de erșicele speculației livrescă și artificiale sub semnul căreia și-a scris toată opera.

Un erou al său din „Doisprezece bărbăți” spune textual: „Tot ceace au mai toți oamenii sunt simțurile și atâtea tot. Să luăm de exemplu un vagabond. O să vedem că tot ce are el pe lumea asta, afară de pipă și tun, sunt simțurile. Asta au mai toți

oamenii, fie ei bogați sau săraci, cu toate că unii cred că au mai mult”. Afirmarea aceasta este valabilă pentru toate timpurile, pentru toate țările și pentru toate generațiile. Dar, pretutindeni și întotdeauna, au fost foarte puținii acei care au avut sinceritatea și curajul de a o recunoaște. Mai ales printre scriitori. Și mai ales în America, unde scriitorul dacă nu e „high-brow”, scrie pentru deliciul fermierilor provinciali. Plecând dela această justă și solidă convingere concuzivă materialistă, Dreiser, ca să constituie tragedia omească în mod cât mai real și mai complet, a făcut relațiile necesare între om, care este „un simplu rezultat” (Zola) și tot ceea ce există, dar numai cu ceace într'adevăr există, cu ceea ce într'adevăr trăește și este animat și nici o relație cu speculațiile artificiale și fără nici-o legătură cu realitatea.

Toată opera lui Dreiser are la bază un intensiv și adânc efort de înțelegere obiectivă. Ea descrie viața tuturor

acelora pe care tradiția școlastică îi numește, cu un dispreț superior și pedant, „hominis vulgaris”, adică viața celor mulți și normali și nu încearcă niciodată să exagereze, să șarjeze sau să creoleze, de dragul originalității, psihologii noi și caractere unitare de mono-oameni, pentru că ele nu se găsesc și nu le-a întâlnit nici în viață. Toate cărțile lui, dela „Sora Carrie” până la „Titanul” și până la formidabila și magnifică „Tragedie americană”, nu-ți fac nici-un singur moment impresia unei munci extenuante de laborator literar, pentru că ele nu sunt decât sinteza naturală a îndelungatei sale activități în arena vieții cotidiane.

Această activitate a fost și mai este încă o continuă luptă. O luptă aprigă pentru menținerea libertății și integrității sale morale, o luptă înversunată contra ipocriziei, minciunii și a abuzului. Cel mai mare dușman, cel mai puternic mortifiant al vieții americane de astăzi nu este, cum anticipat s'ar putea crede, mașinismul, care este de-

parte de a avea proporțiile apocaliptice (ce i se dau în Europa și care nu prezintă nici-un pericol, ci din contră o mare binefacere. Cea mai penibilă plagă a vieții americane de astăzi este puritanismul, care domină și mincăză, subteran, neconținut, dela Theodore Roosevelt încoace. Câțiva tineri prieteni de-ai noștri care s'au reintors de curând din America, au venit cu un material arhibanalizat asupra pieilor roșii, asupra lui Wilson, Emerson și a unei iluzorii „spiritualități de echilibru și armoniz”, dar nu au sezizat tocmai această cea mai actuală și mai acută problemă socială de dincolo de Ocean: puritanismul ilocig, orb, încrustat care nu-și mai poate justifica astăzi prin nimic existența și este un dușman al omului și al vieții. Toată viața publică, individuală, morală și spirituală a Americii de astăzi poartă stigmatul adânc imprimat al acestui puritanism. Niciodată nu au fost mai actuale ca acum paradoxale pe care Samuel Butler

(continuarea în pag. 11-a)

Tendențele răsăritene ale filosofiei lui Imanuel Kant

(între teoria cunoașterii și asceză)

CAPITOLUL II.

Intâia ipoteză a Critice: Metafizica științifică.

Pe temerile expuse până aci, Kant examinează acum prima ipoteză a Critice: este posibilă metafizica în felul științelor? Dacă ar fi posibilă, care ar fi criteriul ei de certitudine? Care ar fi metoda ei?

Această cercetare constă în două părți: 1. Examinarea principiilor apriori ale sensibilității, sub numele de „estetică transcendentă”; 2. Examinarea principiilor apriori ale gândirii însăși, sub denumirea de „logică transcendentă”.

a) *Estetica transcendentă.* Kant găsește că există două forme pure ale intuiției sensibile: spațiul și timpul. Ambele nu sunt ale experienței, ci principii de cunoaștere apriori, care, întâlnind datele simțurilor pure în mișcare de corpuri înconjurătoare, formează împreună, ceace numim experiență. Lucrurile pe care le percepem, nu sunt în realitate ceace cunoaștem noi din ele, fiindcă această cunoaștere e compusă din formele apriorice ale sensibilității și din datele simțurilor (pg. 63-85).

Aceasta nu înseamnă însă, că percepția noastră, fenomenul este o aparență. El este un termen mijlociu între lucrul în sine și noi înșine. Insa, oricât ne vom căsni să cunoaștem lucrul în sine, nu vom putea ajunge la aceasta, din cauză că nu îl cunoaștem decât raportat la noi înșine, adică în cele două forme apriori ale sensibilității omenești: spațiul și timpul.

Toată această argumentare este făcută însă, în vederea întrebării capitale pe care Kant și-a pus-o de la început: „Cum sunt posibile judecățile sintetice apriorice?”

În ce privește intuițiile apriori ale sensibilității, dat fiind rolul lor de formă în care experiența simțurilor e turnată, Kant găsește că „judecățile care se formează astfel nu pot să se aplice decât obiectelor simțurilor, și nu au valoarea decât întrucât se raportă la lucrurile de experiență posibilă”. Fiindcă, dacă vrei într-o judecată apriori să ieși dintr-un concept dat, găsești ceva care poate fi descompus apriori, nu în concept, ci în intuiția corespunzătoare și care poate fi legată de acel concept” (pg. 90).

Deci propozițiile sintetice apriori, intru atât cât se referă la formele pure ale intuiției, în afară de orice experiență posibilă, nu sunt valabile. Ceeace arată că, în acest punct, metafizica (științifică), nu este posibilă.

Estetica transcendentă nu are deci uzul valabil în metafizică.

b) *Logica transcendentă.* Cunoașterea este produsul sensibilității și inteligenței noastre. „Fără sensibilitate nici un obiect nu ne-ar fi dat, fără inteligență nici un obiect nu ar putea fi gândit. Idei fără materie sunt goale, intuiții fără concepte sunt oarbe. Astfel e tot atât de necesar ca să faci sensibile conceptele și de a face inteligibile intuițiile” (pg. 94).

Încă odată atragem atențiunea, că, logica transcendentă, astfel cum o prezintă Kant, nu are decât valoarea ipotetică. El nu o constituie, ci se întrebă dacă aceasta poate fi constituită. El nu trasează mai întâu o știință probabilă, întrebându-se dacă aceasta poate funcționa.

„In prezumția că există poate concepte care pot să se raporteze a priori la obiecte, nu ca intuiții pure sau sensibile, ci numai ca acte ale gândirii pure și care, prin urmare, sunt de dreptul concepte, însă niște concepte, a căror origină nu este nici empirică, nici estetică, ne facem dinaintea ideea unei științe a înțelegerii pure și a cunoștințelor raționale prin care noi gândim obiectele cu totul apriori. O asemenea știință, care ar determina origina, întinderea și valoarea obiectivă a acestor cunoștințe, ar trebui să poarte numele de logică transcendentă; fiindcă, în același timp, nu ar avea de aface decât cu legile înțelegerii și

ale rațiunii, ea nu s'ar raporta decât la obiectele apriori, și nu ca logica generală, la cunoștințele empirice sau pure, fără distincție” (pg. 98).

Kant cercetează deci, rațiunea pură în general, întrebându-se dacă, în afară de intuiția sensibilă, atât lipsită de materialul simțurilor, cât și de formele apriorice ale intuiției, poate funcționa înțelegera în chip valabil. Există oare vre-un principiu regulator apriori al rațiunii pure în raport cu adevărul? Studiind conceptele și categoriile, răspunsul fusit e același ca și în estetica transcendentă.

„Nu există deci pentru noi o cunoștință apriori posibilă decât a obiectelor unui experiențe posibile” (pg. 161). Căci „noi nu putem gândi nici un obiect, decât prin mijlocirea intuițiilor corespunzătoare acestor concepte. Ori, toate intuițiile noastre sunt sensibile și această cunoștință, într-o atâta cât ne este dat obiectul, este empirică. Această cunoștință este numită experiență”.

În aceasta trebuie să stea înțelesul lui Kant: Logica transcendentă, cași estetica transcendentă, însă nu au valoarea transcendentă. Kant le-a construit, piesă cu piesă, cașicum ar fi valabile și, de-abia la urmă, le distruge, ca pe un castel de cărți, arătând că nu au nici un uz valabil.

„Poate să fie mai înțeles să ne exprimăm astfel: categoriile pure, fără condițiile formale ale sensibilității, au o semnificație pur transcendentă, însă ele nu au uzul valabil transcendent, fiindcă aceasta este imposibil în el însăși, toate condițiile unui uzului oarecare (în judecăți), lipsind, adică condițiile formale ale subsumării unui obiect posibil sub aceste concepte. Cum, cu titlul de categorie pură, ele nu trebuie să aibă uzul empiric, și cum ele nu pot să aibă nici unul transcendent, ele nu au nici un uzul, când sunt izolate de orice sensibilitate, adică nu pot fi aplicate la nici un obiect posibil” (pg. 262).

„Uzul pur transcendent al categoriilor, nu este deci, în fapt, un uzul, el nu are un obiect determinat, nici chiar un obiect determinabil în forma sa”. Urmează, de aci că categoria pură nu e suficientă nici ea pentru a forma vreun principiu sintetic apriori, că principiile înțelegerii pure nu au decât uzul empiric, și în nici un caz, un uzul transcendent, și că în afară de câmpul experienței posibile, nu poate să existe un principiu sintetic apriori (pg. 236).

Tot în acest fel se ferește Kant de a da un înțeles pozitiv conceptului de numen. Numen nu cată să însemne decât un lucru intr-atâta cât nu e un obiect al intuiției noastre sensibile. Numenul nu are decât un înțeles negativ. „Conceptele de obiecte pure, numai inteligibile, sunt deci în întregime goale de principii, care să le fundeze aplicarea, fiindcă nu poate fi imaginată nici o manieră pentru aceste obiecte de a ne fi date și gândul problematic care le lasă totuși un loc deschis, nu servește, ca un spațiu vid, decât să limiteze principiile empirice, fără de a închide sau indica vreun alt obiect al cunoștinței în afară sferii lor”.

Rațiunea pură deci, nu găsește nici în ea însăși, după cum nu găsește nici în principiile sensibilității, un criteriu de certitudine.

Intemeiat pe aceste prime observații de ordin formal, Kant face apoi examenul material al conținutului alegațiilor metafizice științifice. Cercetând cu deamănunt până în isvoare „toată această muncă a rațiunii speculative, oricât de vană ar fi ea”, Kant construiește critica logice aplicată rațiunii pure în afară de orice experiență posibilă. Kant demonstrase apriori înanitatea dialectice. Examenul antinomilor rațiunii pure, al paralogismelor, ș. a. m. d., nu face decât să aducă probe concrete a primelor încheieri ale critice.

PAUL STERIAN

Vioreanu (student la filozofie). „Rareori, cea ce-ți scapă ea o fărâșă, fără nici un preț, fără pricină, poate ajunge un graunte de viață. Totul nu este decât o risipire, o nebulie. Tot ce trudem și muncim nu se adaugă decât la marea operă a infăptuirii „inutilului”, fiindcă adevărul „lucru în sine” scapă din preocuparea multiplă.

Zadarnic, prietene, zadarnic, totul e zadarnic. Înțelegeți ce înseamnă acum idealul d-tale. (tace și pleznește zgomotos pe colțul cărții poștale un timbru albăstru ca un fluture).

Chiriță (studentul la științe, vesel).

Bine, înțeleg, idealul acesta e poate prea mic. Vom cuceri văzduhurile ce n'au fost cucerite până acum, vom hiperbola conținutului celular al vieții. Nu simți nevoia unei înălțări de la pământ, să și se servească o masă în spațiile interplanetare, undeva acolo în albastru, alături cu Dumnezeu?

Vioreanu. „Visuri fără aripi. Și eu încerc uneori avântul, dar vezi, tocmai asta face zadarnicul. Are ceva în miezul lui care înșeală o clipă, apoi și se desvăluie în toată goliciunea, oricât te-ai căsni nu-l poți nici odată face să ajungă practic, spre un folos”.

Chiriță: „Dragul meu, oprește-te. Nu îți dai seama că tot ce spui nu e decât, năzărarea unei clipe de nemulțămire, de oboseală, de pornire?”

Vioreanu: Te înșeli. E mult mai adânc. Deșertăciune a deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune. Deschide ochii și privește bine în jurul tău. Peste tot și din toate căntă zădărnici, pe glas de om, pe case, pe ferestre, pe străzi și nu se vede decât un câscat searbăd, semnul totalei nemulțămiri vitale. Inutilul este o realitate și poartă în sine un rost stăp, care ofilește totul, care nu mulțumește pe nimeni, ori cât ar striga împotriva lui în parlament alesul democrației.

Chiriță (surzând). Imi pare că faci teorii pornite dintr-o inchipuire desnădăjduită.

Vioreanu: Da, știu, este și un inutil al teoreticeii lui, zădărniciia metafizică, dar el este nepăsător față de realitate. Eu îți vorbesc însă acum de inutilul concret viu, omnesc, care nu poate fi tăgăduit, care atârna greu și gros, care întunecă și otrăvește inima și mintea omenească. Inutilul acesta material, de plumb, ne doboară, ne ucide, fiindcă ceace se idealizează dintr-o realitate, este doar o parte minimă, care se prinde ca o pilitură de creștetul capului nostru! Dar ce să-ți mai spun? Atâtea lucruri le descoperi de prisos, deplin inutile după experiență, după ce le-ai încercat în viața trăinică. Inutilul a ajuns o instituție de stat, o funcțiune socială, El a creat

somajul, atâtea legi, școli și întreprinderi, unele care se înființează, altele care se desființează și în fine un mare produs de toate felurile de onoruri și titluri de oameni.

Chiriță (tot ironic). Dar știi că pare verosimilă perspectiva ta? Aproape să mă convingi.

Vioreanu: Ascultă, nu mă intrerupe. Cea mai mare însemnătate însă pe care o are acest inutil vital e fiindcă el poate să reducă totul la nimic, ca și când nu ar mai fi, la indiferent. Bunaoară, inutil dacă înveți sau nu, când este vorba să ocupi ceva, un post, ocupație, fiindcă altul este sistemul de apreciere. Eu și tu, suntem inutili, învățăm de prisos, fiindcă suntem inutilizabili, de aci dintr'odată și toată jertfa părinților noștri e inutilă. Așa mai departe până vezi că se închide cercul vișios al inutilului în care ne învățăm la nesfârșit cu toții.

De aia imi vine să casc așa de tare încât să mă inghit pe dos spre a mă simți mai în voia mea față de o așa lume.

Chiriță (râzând deschis și cu poftă): Și zi, te revoltă inutilul? Uite vezi, de câte ori ascult teorii de astea, mi se deschide o foame nebulă după ce le ascult cu atenție. Lucru asta mă face să simt îndată un rost să caut ceva de mâncare. Drept să-ți spun, mie nu-mi pare că sunt de prisos sau inutil. Și dacă scotocesc bine fiecare lucru cât de mic imi pare că are un rost, un înțeles și că nimic nu e zadarnic. Toate gândurile astea negre, fiindcă ai învățat filozofie. Te-ai uscat, ai rămas sceptic, și-ai sărit din fire, ești un „firoscos”. Dragul meu nu te mai târgui, totul e viață. Asta e legea universului. Privește liber lumea asta largă, e bine de uimire și de uimiri care o cercetează în tot felul. În văzduh, pe pământ și peste tot nu simți decât zburici care te înalță, te saltă și îți zori: adio filozofie, (cu un sălt Chiriță deschide ușa, face câteva învârtături în loc și ieșind afară, pe-aci îi e drumul...)

Vioreanu (urmează să-și căpătuiască scrisoarea către părinți, intreruptă de venirea prietenului, care-l provoacă la discuție): „Ești superficial prietene.

(Tace, dându-și seama că acesta a plecat fără să-și dea bine seama când. Iși amintește că trebuiau să plece împreună).

„Ești superficial prietene.”

(Dă din cap, pune punct și semnează. Se scoală de la masă și ca de obicei citește cu glas începutul scrisorii.)

— „Iubiți părinți,

Vă scriu pentru ultima dată și vă rog să nu credeți că am murit, dar că sunt inutil!

Sm. M. VIZIRESCU

Theodore Dreiser și tragedia americană

(Continuare din pag. I-a)

le scria în epoca victoriană: „A spune adevărul nu înseamnă să nu minți nici odată, ci să știi când trebuie să minți și când nu” și „moralitatea depinde de faptul dacă plăcerea vine înainte sau după durere. Este imoral să te îmbeci pentru că după ce ai băut te doare capul, dar dacă ar veni întâi durerea de cap și pe urmă beția, ar fi moral să te îmbeci”.

Theodore Dreiser nu luptă, așadar, din individualism, pentru apărarea integrității și libertății sale personale, ci ca înțelegător și exponent al unei întregi mase condamnate să stea la discreția capriciilor vieții și ale celor care o dirijează, pentru că este slab și supus tuturor fluctuațiilor pasiunilor, care-o readuc în starea primară de animalitate.

Unanimit elan vital yankeu care, în efervescența lui, se consumă fie printr'un energism, fie printr'un hedonism, ambele duse la exces, este astăzi serios amenințat de puritanism care vrând să-l restrângă în mod arbitrar și artificial, nu isbutește decât să-l anihileze și să-l dezorienteze. Toată viața americană de astăzi se bazează pe o conspirație comună, care are la baza ei numai ipocrie și minciună. Dar cel mai amenințat de acest puritanism este tineretul, care necunosându-i principiile fariseice pe care este construit, rămâne, dela început, contrariat de marea deosebire dintre faptele puritanilor și doctrina lor arbitrară pe care o predică. Această con-

tradicie îl dezchilibrăază complet, îl face să nu mai creadă în nimic decât în ceea ce îl produce lui satisfacție, îl face să renunțe la absolut toate idealurile de muncă pe care și le visase înainte de a descoperi marasmul vieții și îl aruncă în cel mai neclăuzit hedonism. Sfârșitul este, apoi, ușor de imaginat.

Tineretul acesta este o victimă și tragedia lui constituie una dintre cele mai regretabile consecințe ale greșelilor continue și funeste ale educației neo-medievale care a reușit să-și mai păstreze vestigiile ei până astăzi.

Dreiser a expus și sintetizat admirabil această penibilă problemă în cele trei volume ale „Tragediei americane”. Căzul lui Clyde Griffiths, care la douăzeci și unu de ani își sfârșește pe scaunul electric existența-i scurtă, dar totuși atât de chinată, este tipic pentru cea mai mare parte din tineretul american. Clyde este al patrulea membru al unei familii de șase, care-și câștigă existența conducând o misiune religioasă, vânzând broșuri de propăgandă și cântând psalmi de laudă pe străzile unui oraș american cu aproximativ patru sute de mii de locuitori. Tatăl lui își petrece tot timpul citind Biblia și vorbind în adunări când familia n'are ce mânca părinții predică copiilor dragostea, mila și grija lui Dumnezeu. Locuința lor este una și aceeași cu localul misiunii și este tapetată cu nenumărate precepte morale și extrase din psalmi. Clyde nu

se împacă, însă, deloc cu această atmosferă, cu această viață, pentru că își dă seama foarte bine că asta nu este o viață: viața adevărată o cunoaște pe stradă, în contact cu strălucirea și toate tentațiile ei de suprafață. La cincisprezece ani, Clyde simte nevoia imperioasă de a deveni și el om: să fie bine îmbrăcat, să aibe un ceas, un inel, un ac de cravată, un baston, să aibe o locuință proprie și astfel, să poată avea curajul de a acosta o fată, să aibe satisfacția de a lua masa împreună cu ea în intr'un restaurant, să se ducă cu ea la un teatru, să facă apoi o plimbare cu mașina afară din oraș și s'o conducă, la sfârșit, acasă.

În autobiografia sa „Zorile”, Dreiser recunoaște fără nici-un scrupul fals și nelalocul lui că aceste idealuri îl frământau și pe el, ca adolescent, la Chicago, și că pentru că din salariu nu putea să-și cumpere tot ceace avea nevoie, a sustras odată, fără să se observe, suma de douăzeci și cinci de dolari. Destinul lui Clyde Griffiths și al tânărului Dreiser încep, însă, de la punctul acesta, să se deosebească complet. Clyde are posibilitatea să-și satisfacă toate dorințele de pe urma propriei sale munci, are apoi norocul de a intra în fabrica unchiului său și norocul și mai mare de a avea prilejul să intre într-o societate de tineret svăpăiat și fără grija zilei de mâine, într-o societate de flappers veseli și romantici. Iată, însă, că relațiile dintre el și Roberta Alden, lucrătoreasă de sub conducerea lui, nu au rămas fără repercusiuni și acesta îi cere să se căsătorească, cât mai repede posibil, cu ea. Să se căsătorească cu ea: adică să renunțe la Sondra, fata bogatului fabricant Finchley, să renunțe la dra-

gostea ei, la romantism, la veselie, la situația sa din societate și la putere, să lase tot și să plece cu ea. Este o situație aproape ridicolă pentru vârsta lui. Nu găsește nici-o soluție. Să fugă, pe neașteptate, să lase totul cum mai făcuse odată la Kansas City, să-l lase și pe unchiul lui, și pe Sondra, și relațiile, să renunțe la toată viața de aci? Bine, dar așa o să-i fie toată viața? Nu, trebuie să găsească o soluție! Roberta nu vrea să admită nici-un compromis. Ea vrea să se căsătorească cu scumpul ei Clyde! Dar, în definitiv, ce drept are ea să-i impune s'o ia de nevastă? Sora lui, Esta, nu a fost și ea sedusă și apoi părăsită de un actor și s'a acomodată destul de bine atmosferei, fără să aibe vre-o pretenție ilocică? Laștatea morală a lui Clyde a ajuns, acum, la apogeu. Si recurge atunci, la soluția extremă: crimă. Nu o să-și distragă el toată viața pentru că o fată gravidă care nu vrea, cu nici un preț, să-i înțeleagă situația! Dar, în momentul suprem, în barcă, nu are curajul necesar, e gata să rateze tot proiectul de eliberare, când un accident vine să-i îndeplinească planul pe care nu avusese putere să-l ducă la capăt.

Clyde Griffith este tipul perfect al celui „moral coward” care este rezultatul puritanismului american de astăzi.

Sase ani după apariția cărții lui Dreiser, raportul oficial Wickershman, înaintat lui Hoover în Mai 1931, consemnează aceiași stare de fapte și aceeași cauze pe care vigilantul scriitor a avut, primul, curajul să le denunțe. 50% din deținții închisorilor americane, stabilizește acest raport, au mai puțin de douăzeci și șase de ani și

VI. Recapitulări, precizări, concluzii

În seria de articole care au alcătuit studiul meu — pe lângă stricta examinare critică a operii lui T. Argezi, am încercat și o determinare a atitudinii mele față de critici actuali.

După cum am arătat în primele articole apărute, critica noastră actuală, impresionistă din insuficiență, și lipsită, — prin definiție, — de cât de îndepărtată acuitate sau discernământ critic face imposibil o selectare a valorilor: și alt rol criticii nu cunosc.

Am mai încercat să reabilitez o metodă: analiza literară. Ea singură este capabilă să ierarhizeze valorile printr'un examen, de necesară luciditate, — al operii de artă.

Dacă analiza literară nu poate (și nici nu pretinde!) să epuizeze conținutul intim al poeziei, rolul ei, constă, în orice caz, să ni-l reveleze purificat și, într'un sens, palpabil: dar însemnatul ei rol este să vadă clar și să denunțe deficiențele de organizare (tehnică) și impuritățile, — din conținutul intim, — ale operii. Ea este adânc necesară, în primul rând, oricărei poziții de critică negativă.

Nu anulează, cum se crede, și nu omoară spiritul poeziei. Ea refacă, printr'un drum invers, procesul de compoziție literară, — descoperind, în cale, elementele anarhice sau indisolubile în incandescența lirismului.

Ea e necesară încă pentru că pune o decizie stavilă gugumănilor, — din sentimentalism, — ale atât de incertului impresionism.

Opera literară, fiindcă face parte din cultură, are o disciplină, o tehnică, o istorie: care nu pot fi ignorate. Impresionismul încercuește, — printr'un val de sentimentalism, — valorile, izolându-le: chiar când își închipue contrariul.

(Să precizez: opera de artă trebuie, prin esență, să conțină emoție. Condiție principială a existenței ei. Dar emoția este numai a operii de artă: nu a criticului, care nu este un lector ordinar. Desigur că nici inima criticului nu e de piatră, — dar există emoții nepermise, precum, de pildă, viflismul la poarta de aur fals a proastei literaturi).

Impresionismul nu este atât o atitudine principială cât una temperamentală: sentimentalism desintegrat din luciditate.

Românul e, dealtfel, leneș în viața de toate zilele, liric în poezie, tembel în politică și impresionist în critica literară.

2. Cititorii cari m'au urmărit o remarcă că judecările mele asupra poeziei d-lui T. Argezi se pot rezuma, facil, în următoarele:

a) Simulare și efect melodramatic preconcepțuți poezia „metafizică” esuată în grandiloquență și sonoritate, po-m poasă și, deaceia,

b) retorică, discordanță în organizarea lirică și facilitată.

Facilitatea înseamnă superficialitate. Și superficialitatea: falsitate. Ea duce, necesar, la confuzia părții cu totul, — întregul necuprinzându-se. Superficialul și, — dacă voii, — facul, înfățișează drept esențial, secundarul.

Iar retorică înseamnă, hotărât, o anulare a purului lirism: ea nu este, cum se crede, un lirism inferior dar o noțiune clar diferită: și se situează, principial, pe un alt plan. Retorică înseamnă tendință (practică). Poezia își are în sine scopul. Literatura retorică are scop înafară de ea: ea este un mijloc.

Intr'adevăr, ușor poți fi purtat să crezi că retorică și lirismul: pentru că ea cuprinde un lirism care, esențial, ii este strein, — și utilizează emoția (lirismul este emoție). Poezia o exprimă și o videază.

c) Am mai arătat că Argezi este un poet de pointă, anecdotic și de humor lexic și, pedelăpartea, plastic și pitoresc, (pe ce treaptă ierarhică se poate situa am anunțat-o anterior) și

se realizează, temperamental, în „Florile de Mucigai”: unde însă, o epică a reflexelor musculare („Sici Bel, la Popice, Pui de găi: „mănuile, degetele, hofii, babu înșăcară”, etc.) nu atinge nicio altitudine spirituală elevată, — și nu cuprinde o vibrare interioră. (Iar poezia înseamnă și o viziune lirică particulară sau, dacă voii, o anumită configurație spirituală).

Poez mecanic, lipsit de o reală complexitate interioră, de emoție, Argezi are poezii fără unitate și bagatelizate prin cuvântul-pitoresc: cadere veșnică depe un plan înalt.

Să nu-mi vorbiți de un grotesc argeziean, aici. Grotescul nu este o cadere, — ci o reacțiune: opoziția dramatică a două atitudini contrarii. Conflictul, — în grotesc, — nu apare soluționat, — ci exprimat într'un nesoluționabil antagonism. T. Argezi care, — pedelăpartea, — este un poet sonor și hugolian și cu posibilități teatrale, — rezolvă (și nu este admisibil) conflictul, — sau, mai precis, îl compromite. Printr'o cadere și o bagatelă.

3. Ca să încheiem: scrierea acestui lung studiu mi-a fost determinată de o întâmplătoare recitare a „Cuvintelor potrivite”. Niciun efort de buvoințită sau de adormire a lucidității nu mă putea minji asupra faptului cert că Argezi nu mai este actual. Reala depășire a poeziei argeziene se manifestă, vizibil, — și în tehnică: cei mai tineri poeți (cei care merg de l'avant) nu suportă influența argezieană: ceace pot documenta.

Se întămplă oricărui poet, — desigur, — să decedeză și să se așeze la un loc mai important sau mai puțin important în mormintele cu flori ale istoriei literare: dar efermeritatea atât de grabită a poeziei lui T. Argezi dă de gândit.

Nu se poate într'adevăr tăgădăui d-lui T. Argezi aducerea în literatură a unui considerabil material lexical și a oarecare curaj al expresiei crude (a-cestea, însă, mai cu seamă în proză).

Dar, difuzându-se acest neorganizat material, — poezia lui Argezi, fără ossatură, a sucombat și ea. Nu recunoșc lui Argezi o șclă, o vigoare internă, ci numai carneă puhavă a unor cuvinte desintegrate.

După risipa (difuzează în limbă) a elementelor exterioare ale unui poet rămâne, — dacă poetul este mare, — totuși ceva, nedesintegrabil, ca o schemă — ossaturală, — a acelei lirice.

Poezii ceiații, — după o valvă, — se disolvă definitiv. Astfel, la noi, — după Minulescu, Argezi. Serviciile literare ale lui Minulescu nu au fost, cred, mai puțin însemnate decât ale lui Argezi.

Esențialul artei, — îl constituie particularitatea cunoașterii lirice. Există poezi mari de limbă săracă sau simplă: Racine, Rilke.

Dar, — ca ultim cuvânt și atențuare a poate, prea tineret mele îndrăneli: recunoșc că T. Argezi este un însemnat punct magnetic.

EUGEN IONESCU

CURIER

La sfârșitul lui Martie apare „Celuța Nr. 13” (Patruzești și cinci de nopți la închisoarea Văcărești) de Mircea Damian.

A apărut în editura Cartea Românească o frumoasă lucrare de Al. Rosetti, Limba Română în veacul al XVI.

Cunoscutul pictor Cornelia Danieș, va expune ultimile sale lucrări, în cursul lunii Martie, în atelierul său din strada Lunei Nr. 17 (Izvor).

„Acatistul Sf. Dimitrie Basarabov” poem religios de Sandu Tudor, va apărea în curând, în editura Cartea Românească.

searbăde din punct de vedere psihologic, dar excelente din punct de vedere cineoptic, pe care se pricepe așa de bine să le dozeze. În filmul lui „tragedia americană” nu a mai fost cea din carte, care este și cea autentică, ci accidental din barcă, procesul lipsit de orice bun simț, mama bigota sau orșice voii d-vas. Dreiser a reacționat cu violență și trusal cinematografic a început o serie nouă de atacuri, pe care le-a colportat și până la noi, ca să-și salveze filmul. Dreiser nu a dezarmat, însă, deloc și nimic nu-l va putea face să dezarmeze vroadată. El nu a știut și nu va ști nicodată ce este oportunismul și servilismul și a avut întotdeauna curajul să susțină adevărul și numai adevărul. Caracterul integru și liber, atât din punct de vedere spiritual cât și moral al acestui perfect selfmade man este, astăzi, în America, împreună cu cel al lui Upton Sinclair, un model aproape unic la scriitorii în vârstă, de probitate, francheță, constanță și obiectivitate, a cărui perseverență noi, scriitorii tineri, o iubim și o învidiem, în același timp, siindu-ne să ne-o impunem ca pe-un exclusivist meo-vi vendi.

Împreună cu tineretul grupat la „Daily Worker”, la „New Masses” și la „Front”, împreună cu John Dos Passos, Michael Gold și Mary Heaton Vorse, pe care ne propunem să-i prezentăm, consecutiv, în mod sumar, dar sub adevăratul lor aspect, cititorilor noștri, Dreiser ocupă astăzi cea mai elevată poziție a Americii care luptă, cu îndărjire, împotriva unei situații care nu mai poate dura. De reușita acțiunilor lor depinde întreg viitorul „noului” continent.

ALFONS ADANIA

POEZIE

Pentru Madona de Ceară

D-nei Milița Pătrașcu

Te-au născut valurile
Și scoicile
— Trandafirii, albe, sinlii
Afrodită a frumuseții spirituale,
Afrodită creștină de ceară.

Coroană,
Tot Bysanțul cochililor
Îți crește pe fruntea îngădurată
De mireasmă,
Iar miștile îți cos o haină
Țesută din lespezi albastre
— O ultimă îmbrățișare a mării,
Care se urmărească valuri
Pe mâinile tale de floare.

Mireasma ta de ceară
Pătrunde galeriile inimii,
Aprinde aburii sângelui
În focul pur al Duhului.

Trebuie să te păstrezi
În baie de sânge:

Ca omul, tu, Maică a Omului,
Viezi numai la temperatura inimii,
Mori la temperatura inimii.
Te iubesc, Madonă a miilor de pre-
cauții,

Mai veșnică
Decât piramidele și sfinții de bazalt,
Tu, făcută din ceara Duhului
De Albina Duhului.

Îți știu, însă, taina,
Afrodită Prea curată de ceară:

Te-au născut valurile de smaragd
— Ochii Miliței —
Și scoicile trandafirilor, albe, sinlii
— Măniile Miliței —
Și ești frământată în ceara
Strevezie
A sufletului
Miliței.

PAUL STERIAN

Omul din fața mea
Ca un cântec blând șede.
Putea fi inger sau altoavea.
Omul nu era de unde.
Zicea mereu că este El,
Sunându-și inima ca un inel.

Împletește-ți umbra cu tine, —
Două clopote: de sticlă și de aer.
Și treci prin tăcere ca o sabie prin moarte.
Când îți-or plesni coardele pline,
Nu striga, ci dormi mai departe.

Umbra smulsă de vânt
Iar ie-a lăsat prea singur.
Lăcrimile vântului nu sunt de apă.
Desfă-ți foile ochilor, linguri
Să le umpli cu scame și vânt.

Oricine te are, eu te am,
Soarele te știe, stelele te știu.
Strig după tine și mereu mi-se pare târziu.
Picură chiciura liniștii moarte
Pe timpanul surd de singurătate.

HORIA STAMATU

Intâmplarea Chipului și Cuvântului

Nous ne sommes prêts à répondre
qu'a ce qui est probablement
voisin
(Monsieur Teste)

Cuvântul a plecat în cosmos
ori în pustie
și întâlnind ceva,
s'a odihnit în somnu-i de copil frumos.
Iar când un timp l-a dezvelit, să știe
de mai purcede unde,
i-a arătat de jos priviri de prinț ales
și-a întrebă pe unde merg
alaiurile 'n raiu mai des.

Veștile sosesc la cel care le chiamă:
hulubi călători la steluți, în obârșii.
Astfel sosi 'ntr'o zi
în puf ori pene de aramă
la sihăstria unde mă 'ntâlneau cu urșii.
Nu 'nțelegeam ce-ar putea fi:
un Chip vedeam pe'ndepărtate uliți
purându-se pe sine între gânduri
sau între sulți.

Priveam cum trece 'juru-i vremea

PAUL COSTIN DELEANU

cu ploii din spate aplecat,
cum Chipul suferea plângându-și pașii.
Sta ogândit în sine ori par'că se temea
pe drumul în munți alungat:
că prea de mult erau plecați înaintașii...
Purtând Cuvântul străns, se apleca spre
moarte;
cădea, se învelia 'n dureri pe vârfuri.
Iar sub cap, o carte.

De unde noaptea munții se topiau
în ochi de bălți și smărucii,
pe unde gârle ajungeau slăbite.
Iar soarele, când zori ceoșose începeau,
fugia deavala vântului în sfărucii.
La margini, Chipul se plimba cu vinele golite,
și speriat de ce vedea,
Cuvântul, ridicat în palma norilor,
se ascundea.

Balada spunerii de moarte

Se spune că moare cineva când cade o stea.

Stea nordului, mezină,
albastre pălpări desghioacă din alună
(știți din povești pe fata de împărat, cea bună?)
drumul robilor (deplină
revărsare) prund stelar adună,
facțierii nufții să aibă lumină
(seara asta nu-i seară de lună).

Alte stele,
sunt cu inele;
și se 'ncercuie unele
cum is cununele.

Cine vrea ingenunchieri,
să-i întrebze pe zodieri.
(dar un băietan le-a căutat
și oamenii l-au găsit sub nufri inecati;
numai unul a găsit o stea —
și a inebunit, deoarece o avea).

O lucrare a căzut.
În care mănăstire-a 'nceput
atât de grabnică pregătire pentru drum?
drumețul va fi tânăr și bun mergător,
va și călea prin al apelor fum
și s'ajungă 'n cetate 'nainte de 'nchiderea porților.

MIRCEA STREINUL.

C o m ă

Pe caligrafiate și comice podele,
se disolva un inger năruit.
Pe urmă, noaptea groasă din perdele
pentru fruntea mea de principe liniștit.

Slugile crescute, în trepte, în falduri,
un ochiu plin de umbre desfaceau.
Doamna se compunea admirabilă din legendă și farduri;
unghiuri, în priviri, se încheau.

Intram așa, ca ploile, în moarte
într'albe perini, prin geografii necunoscută
pe un câmp răfăcut, cu naturi absolute,
când arterele mai palpitau, departe.

EMIL BOTTA.

Provincială

În târg, pe uliți strâmte, uitate și răslețe,
Ca niște coridoare pustii dintr'un spital,
Se 'ntorc dela biserică spre case de tristețe
Bătrânii credincioși, convoi tradițional.

În mesul lor podagric se târăse egal
Inconștient, strict repaus duminical.
Am vrut să-mi potriveș și eu cu dânsii mesul,
Să mi se 'ncege clasice — din pași hipnotici, versul.

Cum poticeam cuminte, la rând, pornirea mea,
Să țin cu trecătorii banala parodie,
În inimă se sparse un răs ce prididea
Și-a hohotit în mine, Omul, ce va să fie.

MIHAIL ȘERBAN CRANGU

Intre lucru și muncă

În viața noastră pământescă, deschisă sub cer, cu învățăm cum mâinile de ger încălzite își proiectează lucrul interior jurului, în linii, ca spre o laudă făpturii; apoi substanța, timbrul vădit sau nu, al eului în condensare plastică. Dar să nu întârziem în divulgări parțiale.

Dacă într'adevăr căutam odată să ne reculegem din noi, din liniștea ne-mișcării din jur, obținem un acord de stare, o climă care nu vibrează, de cer calm. Însă nu rezistăm mult, ca o până de valuri albe, mare de zumzete, evaporările, viața ridicată în irizările stropilor de argint, se urcă și se urcă. Verdele proaspăt rămas vorbește din loc. Și acum păim sau nu, dumă cum o voi numi inima noastră. E poate una din cele mai mari înviniri: aceea pe care și-o aduce pământul. „Voi sunteți sarea pământului; iar dacă sarea se va strica, cu ce se va sara?” — zice Evanghelistul.

Iubirea lui Dumnezeu pentru creație se justifică dintr'un început prin încheiere de mulțumire: „și au văzut Dumnezeu că este bine”. Ca să vorbească omenește, nu pot, — lucrul lui Dumnezeu fiind în veșnicie. Pot spune însă, că primul rost al omului în raiul cuprins creației a fost lucrul și paza însuș raiului. Deci nevoia lucrului pământului a văzut-o Dumnezeu. Și când omul a fost scos din Raiu, și amintesc cum zice „cartea facerii”: „...l-au scos... ca să lucrze pământul din care s'a luat”; iar „pământul să fie blestemat întru lucrurile tale”, a zis Dumnezeu lui Adam, pedepsindu-l „pentru că gustase din pomul vieții”. De aici: pe când mai înainte lucrul lui Dumnezeu se făcea pentru desăvârșirea creației, în afară de Dumnezeu, în veac, lucrul e osteneală, e muncă întru sudoarea feții; e pâinea pământului. Munca e zbatere în substanță, în materie, zbatere a ta cu tine ca unul ce ești aici — și pentru tine. Continuă steapă hrană pentru o împlinire străină: „că pământ este și în pământ te vei re-intoarce”. Mai ascultați cuvintele Ecclésiastului — avea susținută semnare: „nu este bine omului, fără numai ce mănâncă și ce bea, și arată sufletului său din osteneala sa: și și aceasta am văzut eu că din mâna lui Dumnezeu este”. Cuvintele recad greu din scaldări interioare în inerția opacă a zărilor: „Că cine va mânca și va bea afară de dânsul?” Blandă elucidare a hranei lemnoase: s'ar zice astăzi, „turtă dulce” (mila noastră le-o admite aproape sacerdotal).

Și iată scena: Cain, lucrătorul de pământ, aducând pe altarul primitiv de lemn jertă lui Dumnezeu din rodiurile pământului său — iar Abel, păstorul de oi, aducând din cele ale saele... Din blestemul lui Dumnezeu, apoi, către Cain, răsuna separarea conlucrării cosmice; urmează gazmatul și tremurarea: tensiunea împietririi pământului. „Când vei lucra pământul, nu va adăoga a da ție puterea sa; gemând și tremurând vei fi pe pământ”. Aci nu poate răspunde decât forța fricii: „De mai scoți astăzi de pre pământ și dela față ta mă voi ascunde; și voi fi gemând și tremurând pre pământ și va fi tot cel ce mă va afla, mă va omori”.

Urmașii lui Cain au fost oamenii cari s'au păstrat în lume, aplicându-se antropologic. Enoh, ziditorul cetății, — Iov, tatăl hrănitelor de dobitoace, cari locuiau în colibi, — Tova, bătratul cu ciocane, faur de aramă și fier. Aci, unde începe domeniul nes-

garanței, își poate prăvăli materialul, sociologia. Menționez încă un nume: Ioval, cel care a izvodit canonul și lauta. A fost participarea climatei muzicale la eventualele consolidări.

Astfel, urmând sensul constructivului, deschidem călăd putem ochii, la turnul Vavilonului. Turnul acesta, înălțat la cer, unde cămămidă ținea loc pietrei și lutul, varului. Acest spin pământesc care trebuia să zgărie cerul, l-au inventat și ridicat oamenii ca să o confirmare a celebrității lor generale (azi se zice „universale”) pământefști. Dar Ioval „Vavilonului” avea să se cheme „amestecătura” — și a limbilor, anume.

Îlesind din istoria biblică în cea antică vom cerceta stabilirea ontologică a cîlimelor de agregate etnice. Și anume, la câteva popoare caracteristice.

Astfel, lucrul constructiv al poporului eвреu se încadrează total în istoria biblică, materialul putând fi cules exclusiv din Vechiul Testament.

În cartea Deuteronomului, la „Cântarea lui Moise”, scrie: „când a împărțit cel prea înalt neamurile, cum au semănat pre fiii lui Adam, au pus hotarele neamurilor după numărul ingerilor lui Dumnezeu. Și s'au făcut partea Domnului norodului lui Iacov, funia moștenirii lui Israel”. Acest popor eвреu, ales prin Avraam și cel căruia i se făgăduise prin David pre Mesia, popor al legământului! Credincios singurului Dumnezeu, credință întărită prin legea dată de Dumnezeu prin Moise, a străbătut încet ca pentru împlinirea veacului. Israelul e acela povăluit de Dumnezeu ca să-l răscumpească Luiș popor, cum zice Psalmistul: „mărturisirea lui pre pământ și în cer, și va înălța cornul norodului său. Cântarea tuturor cuvioșilor lor, fiilor lui Israel, norodului ce se apropie de dânsul”. Tara locuită, Canaanul, bogată țară pe unde curgea lapte și miere, ne-a lăsat aroma ei limpede. Holdele, aurul spicelor, belșugul unduirilor, au adeverit un popor care se născuse ca să trăiască integral, în rodul dat vieții. Dar cerul nu cerea mai puțin. O deschisă vedere — și în timp o fructuoasă continuitate. Liniștea cerurilor de adiere pogorâte și înălțate mărturisesc împlinire în devenirea întregului „Suiu-i-au pre ei la vărutea pământului, hrănituri i-au pre ei cu rodiurile țarinelor, saup-a miere din piatră și untdelemn din piatră vărtoasă” răsuna din cântarea lui Moise.

Dar întunecări se împingeau: „și a mântcat Iacov și s'a săturat și s'a lepădat cel iubit”. Mai adânc: „În ziua izbândirii voii răsplăti, în vremea când va rătați piciorul lor; că aproape este ziua pierii lor și sunt de față cele gătite vouă”. — „Că voui ridica la cer mâna mea și mă voi iura pe dreapta mea, și voui zice: voi sunt eu în veac”. Și apoi glasul Mesiei: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că înconjurati marea și usecalu ca să faceți un nemernic, și dacă se va face, îl faceți pre el fiu gheenei îndoit decât pre voi”. Poporul îl aștepta totuși pe Mesia, ca așteptarea nouă Ierusalim. Poporul acesta născut în sâmul Firii, crescut în belșugul ei, își echilibrase puternic psihologia în ea. Legătura în veac cu Dumnezeu fusese la nădejdea unei continue deveniri, a unui etos aplicat natural. Minunea survenind chiar în substanța acestei forme, etosul sublima în libertatea primirii spirituale. Ea este atitudinea lor când cer semne și minuni. Și așa trecem.

Cel de al doilea popor în calea Evangheliei, au fost Grecii, după cum

mărturisese Apostolul Pavel în Epistola către Romani: „Că nu mă rușinez de evanghelia lui Hristos; că puterea lui Dumnezeu este spre mântuire tot celui ce crede; Îndeuului mai întâi, și Elinului”. Elinii, locuind sudul Balcanului și tot arhipelagul de insule, pe un pământ infertil, pietros, în care liniile dure fixau calmul unui cadru sub zone de senin. Stabilitate prielnică proiectării etosului pe un cer de locuire. „Pentru că Iudeii semn cer și Elinii înțelepciune căută” (I-a către Corințeni) — Grecii au construit, dar totdeauna pentru formă. Iată ceiaze n'o să vedem la Romani. La Romani, massa rezistență, de aici forța, tronau. „Căci când neamurile, cele ce n'au lege din fire fac ale legii, aceia lege neavând, ei singuri își sunt lege”. — după cum le scrie Apostolul Pavel Romanilor.

Însă Grecii sunt poporul cosmologic, cel care a posedat maximum de prize în ordinea morfologiilor și a stilului de aici. Etos stabil și deci proiectat cosmologic. Deurge: armonizarea, echilibrul Dumnezeu-om, fără nici o viițiere, ci ca o calmare în extaz.

Romanii: popor aplicat masei, adaptat cuburilor, propice acțiunii și călcând greu cu călcăiul. Etos al rezistenței, al refracției. Și — se mai poate spune — popor salvat de sclavi.

Celelalte două grupuri de popoare pe care le vedem și cari ne echilibrează materialul informativ sunt cele franco-germane și cele traco-slave. Două grupuri cari îmi par că stabilesc ontologic, mai târziu interpretativele, realități geonice.

Nu putem trage mai mult învățătură în privința raselor germanice decât din viața lor de pădure, de arme, de obiceiuri și moravuri, de mit. Pentru că eu personal am tresărit mai mult în fața mitului german, vă voi da impresii întregite aici. Nu pot să uit basmele strămoșești ale mitului. Se găsește acolo două culori: un cafeniu, arămiu sau roșu aprins, apoi un verde, — sau un verde viu contrastant sau un verde mai spălăcit ca unul al insulelor Frisice. Din poveștile lui Grimm apărea cafeniul lângă o culoare de aur, dar un aur, de massă poroasă — s'ar zice un sânge de aur încheat. Chiar în poveștile cu împăratul Barbarossa, aceeași perspectivă de culori stereoscopice; albastrul adânc al apeii era valurit sticlos. Pe urmă pozele de „Dämmerung”-uri cenușii, „Flurholde de dreptunghiuri roșii, galbene; străji de celăți în zorii zilei sau fugarii cari trec după amurg colinele zărilor.

Mitul, creat în frică, trebuia să în-suflețiască, în linii, prăbușite, insule temporare de tristețe, fulgere ce iscă goluri, apoi frământări, mării de forțe neîmplinite — acele substanțializate de etos: culorile.

Rassă înglobată fricci cosmice, element primar negativ; dezvăluire în reacțiune a componentelor calitative eocsmice. Consoadare dinpotrivă în insule de dezvăluire a jurului cosmic, în liniștirea succedată.

Isprăvim stabilirile cu grupul de rase traco-slave. Acestor popoare le-au fost date de Dumnezeu locuiri de pământuri întinse, de ses și pământuri întregi, adică de dealuri, podșuri, șesuri. Grupul slav a locuit cele dintâi, ceilalți pe celălalte. Amestecul slavilor între ceilalți îl înțelegem dacă vedem că slavii sunt popoare de corvoadă, în cerul în spate, cu văzduhuri când vântuite, când uscate. Tara lor de șesuri era verde, verde însă cutropit de arșiți

De vorbă cu Milița Pătrașcu

Alături de picturile lui Marcel Iancu în sala Mozart expune sculptură d-na Milița Pătrașcu.

Cu toate că un sculptor e constrâns prin însuși caracterul artei sale să viețuiască în strânsă legătură cu mișcarea epocii lui, să fie în mijlocul vieții populare, mai mult ca ori care altul din slujitorii ramurilor celelalte ale plastice, totuși el a ajuns azi un singuratic și un izolat. Nu din pricina fricii neapărat trebuințose celui ce trăiește, d'n inspirație sau urmărirea idealului, ci din pricina accentului puțin social care se pune până acum, pe tot ce era artă. Arta în genere, de la Renaștere încoace, având din ce în ce mai mult un caracter subiectiv și intim, de poadoabă de interior în primul rând, nu putând converti sculptura care ține prin natura ei spre obiectivare și epic, a schimbat-o pe aceasta din artă majoră a anticității în una minoră.

Dacă adăugăm și caracterul aspru și costisitor al muncii ce o cere sculptura, vom înțui de ce în genere sculptorul e un izolat. Acest lucru îl înțelegi deplin mai ales când vii în contact cu un autentic sculptor cum este

d-na Milița Pătrașcu, cu care vom sta azi de vorbă:

D-sa îmi prinde întrebarea înainte de a o rosti:

— Azi poți fi bun sculptor și să nu fii în stare să concepi un monument. Epoca modernă în general a pierdut sensul monumentalului. De pildă Franța, patria sculpturii moderne a avut sculptori foarte puternici în modelaj: Carpeaux, Rude și în urmă mai mult decât foși Rodin. Suntem însă în pragul unei lumi noi care prin caracterul ei brutal vitalist și de întoarcere la epocă pare că va putea fi favorabilă iarăși sculpturii monumentale. Totuși suntem numai la început. Rodin toată viața s'a străduit a concepe un monument fără a izbuti. Poarta Infernului nu este decât o aglomerație a elementelor cari nu se încheagă între ele. Bourdelle a fost singurul în ultima vreme care a putut lega faptul sculptural de monumentalul architectural. El a încercat să imprimite arhitecturii prin sculptură o interpretare decorativă și oarecum simbolică. Privind prin această priză arhitectura și sculptura

și veștejit în toamnă; numai primăvara adia viața urcată în el. Nu știu ce vor mai fi fost pe atunci. Geruri mari, ierni lungi și colibe, căsoaie unde petreceau pletoșii, oameni zdreneni. Satele risipite stăpânite de întinsuri. Belșugul pământului era păzit doar de cer. Turmele, herghelile se risipeau, se adunau și iar se risipeau. Lucrătorii pământului trăiau la voia cerului. Și omul și-a chemat sângele în sus ca din fundul blidului. Iar blidul se umplea cu înecut.

În miazăzi înfloriau mai des pământurile traco-slave. Aici se găseau munții cu turmele pe frunte, dealurile cu vile și cu pometurii; — iar la șesuri grânele vâlcurii ca o mare. Și de pe când se aduce aminte, oamenii de aci își ziceau nemuritori. Cel mai însemnat lucru ce-l întâlneam. Iată de ce de data asta nu voui mai încheia cu o formulă, pentru că nu o prețuim. Iar darul liniștirii al formulei, de obicei, se risipește în jur, atât de nesimțitor, totuși „mal” larg semnificativ.

Însă mila lui Dumnezeu se plecase către pământ și dragostea lui îl cuprinsese într'un gest nou. Oastea cerească lăuda coborârea în trup a Fiului dumnezeesc. Minune totdeauna vie, luminând veacurile. Omul ridică atunci capul său căzut, îndrăzni și deschide ochii în lumină; — pământul răsuflă iară. Iubirea și teama de Zeu smeri iar fața omului. Duhul lui Dumnezeu lucra de acum în veac. Pe tărâmurile de aici mâinile oamenilor începură să se impune. Măinile interioare, brațe deschise arcuit ca niște petale de lumină, mângăiau lemmul ușor, cules dela pământ. Lucrul era artă: gând spațializat, o formă — și substanțializat de radieri — obiect, săvârșit — alt tual — precedând trecerii dincolo; urmă viabilă — privită retrospectiv în fluviul rar, limpede, dintre regularitatea stratului alb profund de scoici. Pe atunci clipele, se puteau număra și în scriiturile zarurilor aruncate. În răsul lor mărunț și resfirat, gândul limitat putea cere coamelor de zări să rotunjescă un potir mai prielnic soarelui

d-na Milița Pătrașcu, cu care vom sta azi de vorbă:

D-sa îmi prinde întrebarea înainte de a o rosti:

— Azi poți fi bun sculptor și să nu fii în stare să concepi un monument. Epoca modernă în general a pierdut sensul monumentalului. De pildă Franța, patria sculpturii moderne a avut sculptori foarte puternici în modelaj: Carpeaux, Rude și în urmă mai mult decât foși Rodin. Suntem însă în pragul unei lumi noi care prin caracterul ei brutal vitalist și de întoarcere la epocă pare că va putea fi favorabilă iarăși sculpturii monumentale. Totuși suntem numai la început. Rodin toată viața s'a străduit a concepe un monument fără a izbuti. Poarta Infernului nu este decât o aglomerație a elementelor cari nu se încheagă între ele. Bourdelle a fost singurul în ultima vreme care a putut lega faptul sculptural de monumentalul architectural. El a încercat să imprimite arhitecturii prin sculptură o interpretare decorativă și oarecum simbolică. Privind prin această priză arhitectura și sculptura

răsărit zilei aceleia. Seara obiectele își priveau străvezimea albastrului odihnit. Și tresăreau uneori în lucruri când numele lor se pierdeau în aerul proaspăt de noapte de pe buzele celor întru Domnul mulțumitori ai zilei trăite. Lucrul se făcea cuprinzător în lumină: o vorbă de „libertate” în muncă nici nu se punea. Căci nu mai exista nici rezistență materiei, nici nevoia întregirii prin ea.

Materia fusese inobilată. Lucrul nu era așa dar decât o închinare, aceea a materiei, lui Dumnezeu: darul dat nouă de Dumnezeu l-am întors Lui. În Veac lucrul nu-și stăpânește nici un loc, atât cât nu intră în locul celui apropiat, după trecerea omului în Veșnicie. El era inima casei omului, lăsată pe pământ.

Mai împlânzit, un pas ne mână pe potecă într'un cadru esențial: o climatică justă familiară. Eu nu înțeleg aici nici așteptarea matinală, aproape neliniștită, la ceasul amiezii, nici scaunul stând la geam pe inserate și lucrul de mână, ori calmul clipeilor scurse simplu din clapele de pian. Nu voui ghici însuflețirea lucrului major. Dar, iată, îmi dău seama că tocmai aici, în zona plâpândă, am odihnit tremurat gândul Cea mai mare spaime pentru mine e întrebarea mustrată a sfinților copii: „Numele, zic ei, cum vorbești, pentru numele lui Dumnezeu, cum?” — Oamenii și-ar ascunde fața izbușită în plâns, eu nu pot să devin mai mult decât palid — poate, cel mult, mă forțez să fii transparent.

Să fim pe geam într'acel interior unde trebuia să intrăm. Și să ne așezăm sub privirea rece argintie a aceluia mare inger mort.

Să evocăm: „Intinse mâini și fețe aplecate pe ele. Lucrul mâinilor mici: „palma casei finută de mâinile mari. „Lucrul mâinilor mari: jumal alb din „coșuri țesind și geamuri căutate de „flori. Și praguri luminoase și irizări sonore de rouă în dimineața grădini.”

Cred că acest imn mic și sintetic susține destul.

ȘTEFAN ION GEORGE

dintr'un monument trebuie să fie create de același spirit, unitar.

La noi un sculptor cum este Han, ne putând singur rezolva problema monumentalului, își comandă arhitectura unui specialist și își plasează în ea figurile ca într'o firidă sau mai bine ca o gospodină care își așează vesela în dulap. În acest caz numai e nevoie de nici-o legătură între elemente iar principul fatal alunecă spre ceva hibrid. De altfel sculptorul Han care a vorbit foarte mult despre cei doi sculptori francezi, Rodin și Bourdelle, nu îi înțelege în realitate pe nici unul.

Credeți, prin urmare, pentru a preciza, într'o nouă sculptură ce se naște?

Să nu facem confuzie. Pe când în pictură se poate spune că este încă azi una nouă, cu totul opusă celei vechi, ca tehnica și viziune, — despre sculptură nu se poate spune același lucru. Sculptura a rămas aceeași, bătrână ca lumea. Renovire ei se datorește aproape în întregime restabilirii metodelor vechi.

În timpul din urmă, reinprospătarea în legătură mai ales cu genul materialului, cu materia, pe care a adus-o un Brâncuș, se datorește numai și numai apropierii marelui meșter de vechiul instinct al clopiilorilor, de dumnezei în lemn, în metal sau în piatră.

Atunci credeți că în sensul acesta de abstractizare pe care l'a preconizat Brâncuș, se îndreaptă noua sculptură?

Nu aș voi chiar acest lucru să spun. Găsesc că experiența volumelor abstracte făcute timp de 10 ani a fost îndecuns exploatată pentru a slui acum nașteri unei realități noi. Să mergem mai departe, spre imaginea omească care poate fi construită cât se poate de realist fără a cădea prin acoasta în naturism. Principiile de respectare a genului materialelor pe care le-a recăștigat pentru sculptură Brâncuș sunt și sursele actualei mele forme sculpturale, dar trebuie să trecem, cum am spus, mai departe.

Să trecem de la preocuparea strict tehnică și de materie spre concepție, spre monumental, spre un realism de simbolică spiritualizare. A sculpta nu e un act material, gestul care mușcă cu daltă în carnea pietrii sau lemmului sau metalului. Ci e un act creator al gândului care constrânge materia la formă, la sens. Propriu zis nu sculptez cu mâna ci sculptez cu ideea, cu mintea.

Mai întâiu gândirea care strânge ca o priză lumea exterioară într'un fulger, apoi avântul care îndrăgește fulgerul și apoi forma care îl intrupează, îl colorează, îl sculptează. Așa forma țâșnește spiritual odată cu ideea în înțelesul ei dinamic.

Trebuie să ne întoarcem la vechii meșteri care măestreau spre slava platoniciană a Ideii, alindând astfel în sculptură o pricină adâncă de aflare de sine. Altă dată artistul cunoștea un înțeles adânc al experienței lui artistice. Sculptorul își caută în piatră sufletul destinului lui și altora.

Cartea ca și piatra erau ogândă monumentală a cosmosului, cum era la egipteni și la elini.

Moravurile moderne au făcut însă din opera de artă o petrecere de timp care gonește pliciteala care amțește, iluzionează. Să aflăm din nou sensul realist al artei. Poate sculptura îl va putea afla mai drept și mai repede.

Aci convorbirea cu d-na Milița Pătrașcu își află un neprevăzut sfârșit. Viața vine și te jură meditației, fără voe.

S. T.

Hronica săptămânală

literatură, plastică, teatru, muzică, ideologie,
viața socială, fapte

Candidați la epurație

Din pântecul pământului, tic-tacul vremii înfloare, ca al unei bombe ce o rologerie.

Panica suflă ca un vânt cald. Într'un fel sau într'altul situația aceasta trebuie să ia sfârșit.

Oamenii se apropie unii de alții, se strâng, se strâng. Statuia marelui gânditor — cine a luat-o? — a dispărut. O bibliotecă arde.

Dar în diverse colțuri, răspândiți și deși, sunt unii care rămân. Nu-i chemați, nu vor veni! Rămân acolo în iadul din care s'au născut, în care trebuie să sfârșiască.

Cei dintâi sunt periculoși acum, când vorbesc și vorba le e plină de miere, iar ceilalți apoi când se vor trezi...

CENTRUL E BURICUL.

În linii generale, interogați, răspund cam în felul acesta:

Dragă, eu sunt om serios. Știi, nu-i așa? funcția pe care o ocup cași familia pe care o port în spate. Mi, domnule, am făcut războiul. Acum avem dreptul la hodină. Am luptat (n'ai făcut armata?) și ne-am făcut datoria. Nu mă mai interesează fleacurile astea ale voastre. (Gând e mai doct tipul, atunci cu surdă de rhyem adaugă: ei, tinerețe! O să vedeți când o să vă însurați că n'o să vă mai gândiți la de-astea. Și eu ca student...). Am muncit în viață, am luat-o de jos de tot și am isbutit, după cum vezi, să-mi fac o casă și trei copii. Și acum trebuie să muncesc crunt ca să-i țin. Apoi, bătrânețe cu greutățile ei, când nu și se mai îngăduie decât un singur fel de viață cu un doctor și o bucătăreasă, toate acestea, vezi nu-mi mai pot îngădui să sburd prin toate părțile...

AVOCAT și PUBLICIST.

Eroul nostru, în clipa în care încep să-l privim, era membru în echipa liceului de foot-ball, și publica în revista liceului mici poezie.

Dacă ne-ar fi întrebat pe noi i-am fi spus să se fie mai mult de foot-ball. Dat fiind că tatăl său era avocat, deci intelectual, el putea intra oricând la o gazetă. Intrând însă, și fiind pregătit dinainte, el a renunțat să renunțe

la un vag antisemitism, cu aspect deosebit conotiv pe care și-l fixase în spate cu mențiunea explicativă: ideologie.

Mențiunea însă a rămas, pe deasupra unei alte formule, sub numele revoluționar și democratic (am spus că gazeta era democratică?) de socialism. Lucru care bucura mult pe tat-său și infricoșă pe maică-sa mai ales când debita cu patos următoarele puncte programatice:

Să fie toată lumea egală! Dece să meargă Blank cu mașina și eu nu? Servitoarea mea va avea trei mii de lei pe lună. Nu pretind ca nevastă-mea să știe franțuzește.

Aceasta fiind, peste puțin d. prim-redactor va juca rol însemnat în viața noastră publică.

ULTIMIUM UMANIȘTI.

Dacă ceilalți — după cum spuneam — prezintă un interes foarte mic și care în vremuri de schimbare adâncă sunt dela sine triați, aceștia din urmă se învederează ca cei mai mari dușmani ai vremurilor viitoare.

Mai întâi fiindcă sunt sinceri și pronunzi. În statul democrat ei sunt revoluționari. Sunt ultimii copii ai Renașterii. Si ultimii naivi încredători în creierul lor, unica mașină de producție, unic timp, unic spațiu...

Dacă părinții lor au încercat timp de veacuri să ridice pe cei din prejur la nivelul lor, dacă poezii și intelectualii, în sensul pur al intelectului creator vremilor trecute au crezut în marea și singura forță creatoare omului (cu „O” mare cum scria dănișii), dacă aceia au prăvălit vremurile făcute de ei astfel pe noi, stălcindu-ne; aceștia, *leurs rejetous* în fața strănerii rândurilor, închid ușa desgustați...

Imi spunea un poet odată:

— Economie, finanțe, administrație... Îi desgușta reala preocupare a vremurilor, a vremurilor în care nu se mai crede nici în geniu nici în inginerie. Și, singuri, în turmul de ironii care se prăbușește, se masturbează, închizându-se, ascunzându-se, întâlnindu-se și înțelegându-se între ei, cu o impresie de isgonire și urmărire...

GHITA IONESCU

Cei cari se încadrează nesilit aezării noastre monarhice, cei pentru cari monarhia înseamnă o viziune metafizică și un echilibru necesar în veac, am primit emoționați mărturisirea Regelui: „În să spun întregul meu popor că Regele său veghiaza fără săvâire și fără răgaz la binele și fericea lui. Singura Mea grijă izvorâtă din adâncă Mea dragoste pentru țară este ca în România toți să poată zice: *popor jericit într'o țară bogată*”. Deasupra săraciei și neliniștii vremii, a durerii și grijii ceasului care stă poate să coboare în noul grutății, — dragostea noastră li iese înainte și li se dăruiește. Există o autentică credință și o ultimă nădejde, care se sprijina direct pe Rege. A acelor mulți și nezdruțit echilibrați, înrădăcinați în pământul românesc. Este o adere organică a etosului nostru. Și istoria nu cuprinde semne că ar putea fi distrus acest echilibru sau însuș acest etos.

Semnălam, pentru cei cari întâmplător nu l-au citit, articolul d-lui Nae Ionescu: „Adevăruri, — pe jumătate”, din „Cuvântul”, an. VIII, Nr. 2445. După lamentabila încercare din Camera deputaților — a omora de a ataca și a celor atacați, și a apăra francmasoneria românească — i-am așteptat câteva zile cuvântul. Ne era teamă că învalmășala pieții noastre publice il va fi absorbit în așa măsură încât, să nu mai poată ridica privirea deasupra. Insa obiectivul merita, totuși.

Sau — Doamne ferește! — piața însăși nu va mai fi îngăduindu o liberă atitudine critică. Dar noi știm că directorul „Cuvântului”, în toată fața publică pe care o împlinește, depășește politicul. Până la urmă însă am fost împacăți. Critica a venit adâncă și întreaga. Iată: „Anti-masoni” Foarte bine. Pentru ca rezultate să fie obținute, ar trebui ca în același timp lupta aceasta anti-masonică să fie purtată împotriva individualismului liberal, a științismului, a cartesianismului și kantianismului, a democrației, a monarhiei constituționale și republicanismului (cari structural sunt aproape același lucru), a socialismului, a protestantismului religios de toate formele, a romanismului, dar și a galicanismului catolic, a mistice individualiste dela Fericițul Augustin, până la Francisco din Assisi, a kabalisticei, a teozofiei, a asiaticismului pan-teist, a umanitarismului, etc., etc., a tot ce este rațiune uscată față de plinătatea trăirii, a tot ce este mecanicism față de bogăția polimorfă și fecundă a vieții...

„Si pe urmă mai e ceva. Impotriva Francmasoneriei se luă luptă. Francmasoneria este. Este, ca un aspect al unei forme de cultură. Forma aceasta de cultură există — și pe urmă dispăre. Elensmul a fost, — și a dispărut; transcendentalismul medieval a fost și el, — și el a dispărut. A venit renașterea și protestantismul; și a creat în toate domeniile vieții forme noi. Sau cel puțin le-a pus în valoare; au ajuns la modă. A ajuns la modă deci și Francmasoneria — cum a ajuns la modă științismul sau democrația.

„Formele acestea în momentul de față dispar. A intrat în disoluție întreg spiritul mecanic raționalist protestant — și va dispăre mai curând sau mai târziu și Francmasoneria. Dela sine. Pentru că așa e firesc. E zădarnic, deci, să ne mai cocoșim. Soarele răsare și fără curcigul nostru”.

Să criticăm iarăși o instituție în multe chipuri fositoare și onorabilă: Asociația Creștină a Femeilor Române. Și anume, cu ocazia anunțării, zlele acestea, a unui *bal de gală*. Un bal e un lucru fositos, cum fositosoarea e fost expoziția de găini și ouă selecționate de acum un an. Numai că ele nu se împacă de loc cu acele țeluri vădit spirituale și creștine, pe care cearcă a le promova în tinerimea noastră. Să amintim că toată activitatea tinerilor fete dela triumful albastru, spiritualicește, gravitează în jurul unor cercuri de studii și convorbire, cu biblia deschisă și pe textul ei. Asta în unele zile. În altele se duc, conduse de aceleași moderne misionare creștine, într'o sală de bal. Iar asta este program unitar și se trăiește ca atare, presupunând o singură și aceeași atitudine spirituală. Cum e posibil? Numai prin secularizarea creștinismului. Acea apuseană secularizare a ordinii spiritului creștin. În Statele Unite ale Americii, de pildă, lângă ușa unei bisericii se deschide ușa unui bar, pentru ca lumea să vină și la biserică. Ințr'adevăr, li este mai ușoară participarea la slujbă, când știe că imediat poate trece alături. Principal și diferind numai ca intensitate de tonuri, aceiași este structura spirituală pe care cearcă să o promoveze A. C. F.-ul românesc. Dealtcum acest spirit l-a primit direct din marea organizație mondială a căruia secție românească este. Si cu toate criticele pe cari ani de-arândul oamneni luminați, mireni sau clerici, le-au adus, nu s'a putut depăși.

O depășire ar fi însemnat o trecere directă în Biserica a spiritualității instituției. Adică o deschidere a instituției către Biserica sfințitoare și învățătoare. O deschidere, pentru

ca Biserica să intre și să împlinească necesitățile spirituale ale tinerimii grupate acolo. Dealtcum, nici nu este altă ieșire ortodoxă pentru o instituție condusă exclusiv de femei. Iar în chipul acesta păreause acele discuții între ele pe marginea bibliiei. Discuții, cari asvâire și fără răgaz la binele și fericea lui. Singura Mea grijă izvorâtă din adâncă Mea dragoste pentru țară este ca în România toți să poată zice: *popor jericit într'o țară bogată*”. Deasupra săraciei și neliniștii vremii, a durerii și grijii ceasului care stă poate să coboare în noul grutății, — dragostea noastră li iese înainte și li se dăruiește. Există o autentică credință și o ultimă nădejde, care se sprijina direct pe Rege. A acelor mulți și nezdruțit echilibrați, înrădăcinați în pământul românesc. Este o adere organică a etosului nostru. Și istoria nu cuprinde semne că ar putea fi distrus acest echilibru sau însuș acest etos.

Joi după amiază a vorbit la Fundația Regele Carol I, Mircea M. Vulcănescu: *Spre un nou medievalism economic*. A fost un studiu sociologic a condițiilor economicei vremii pe care o trăim și o desprindere a ritmului secular al vieții economice. Apoi o pătrundere cu faptele odată în posibilul și probabilul viitor.

Nu a fost însă o conferință în cadrul orei obișnuite, ci un studiu de mare densitate și clasificare, expus în goană timp de o oră și jumătate. Și fără îndoială, ar fi durat și mai mult dacă problema ar fi cerut-o; chiar dacă publicul n'ar fi putut să se acomodeze. Fiindcă pentru oamenii cari trec acum gândesc este în rândul întâi necesar să pătrundă și să parcurgă. Să-și dea seama de visu despre ceiași rămâne în urmă ca și de ceiași se deschide înainte. Pentru această nevoie depășim măsurile în obișnuință, forțăm genurile sau le amestecăm, — numai să putem dezlega problemele puse. Iar un om ca Vulcănescu își ratează o conferință

ANDREI FLOR

La răscruce de drum, răscruce istorică

D. Titulescu a solicitat o audiență regelui în momentul culminant al conferinței dezarmării, a obținut-o și a venit la București, unde s'a prezentat imediat în fața suveranului său. A doua zi d. Titulescu începe consultările cu toți șefii de prima și a doua mână din partidele politice. Chestiunea este gravă, odată ce nimeni nu divulgă cel mai mic crâmpel de frază dezbătută.

Să interpretăm. Ca să solicite o întevedere regelui în momentul când se afla la o conferință mondială, trebuia ca d. Titulescu să fi fost întrebat la rândul său de unul din factorii principali ai politicii internaționale asupra unui lucru care nu poate fi încredințat hârtiei. Ca d. Titulescu să aibă nevoie să consulte pe mai toți politicienii asupra aceluiași subiect, înseamnă că regele însuș condiționează răspunsul său de cel al conducătorilor de opinie publică.

După cum se vede problema adusă de d. Titulescu se dovedește de o importanță excepțională.

Dar care problemă? Ziarele cele mai bine informate n'au putut da nici un răspuns. Nici noi nu vom afirma ceva categoric. Totuș, având în vedere că ne aflăm în timp de pace, cu mișcări de mase destul de potolite în Europa, în prada unei crize care nu vrea să se termine de bună voie, întrebăm: *care chestiune este de importanță excepțională în timp de pace?* In ce anume împrejurare păstrează oamenii politici cu strictețe tăcerea?

Pentruce, concomitent cu tratarea misterioasei probleme suscitată de d. Titulescu, guvernul Laval se lasă răsturnat cum se lasă rostogolit un butoi gol și încă de senatul francez, cunoscut pentru sentimentele lui dreptiste?

La toate aceste întrebări nu putem răspunde decât cu miroasă a praf de pușcă. În Extremul-Orient, japonезii și chinezii se joacă „de-a împuscăte-lea” și „de-a armistițiul” după cum le dictează telegramele Consiliului Ligii Națiunilor, printre rânduri. Nu vedeți în toate acestea ceva organizat ceva comandat?

Luptele din Extremul Orient se dau în apropierea Rusiei Sovietice. Măine, se poate întâmpla ca statul proletar să fie angajat în acest război.

România se află la granița de vest a colosului sovietic. Măine, sau la primăvară, va fi solicitată să intre poate în horă, mai ales că Japonia, atât de departată de România, n'o fi recunoscut din simplă cordialitate drepturile României asupra unui pământ ce făcea parte altădată din trupul Rusiei...

Pentruce s'ar ascunde adevărul? Insuș regele unei țări europene a recunoscut economicul ca principal mobil al acțiunilor politice. Or, concluzia acestei constatări este: două sisteme economice contradictorii nu pot coexistă multă vreme în societate. Unul sau altul din aceste sisteme trebuie să piară. Dacă moartea nu se întâmplă în mod natural, ea se provoacă prin ciocnirea violentă, inevitabilă.

Ne aflăm în această alternativă: ori capitalism, ori sistem comunist. Coexistența celor două sisteme timp de 15 ani a sfârșit prin a oboși. Se caută ieșirea pe teren.

România se află la unul din punctele de întâlnire a celor două lumi și d. Titulescu este cel mai conștient bărbat de stat burghez român...

J. LESPE

Inainte de a începe sumara lectură d. Ciprian a anunțat autorului respingere a piesei.

Admițând că piesa nu este bună sau proastă, dar că este foarte proastă, e inadmisibil ca un Comitet de lectură instituit în instanță supremă de judecare fără apel, să maltrateze un capital intelectual și un capital de muncă, fără nici scrupul.

Față de cele ce se întâmplă cu Comitetul de lectură al Teatrului Național, Ministerul Artelor ar trebui să dispună facerea unei anchete. E vorba de defăimarea și sabotarea literaturii dramatice originale, în schimbul unor grase jetoane d'eprezență pe cari le încasează d-nii: Murnu, Măndrescu, Froda, etc.

D. Eugen Iebeleanu, — a scos, de foarte curând, o carte de versuri traduse din Rainer Maria Rilke.

Poeziile nu pot fi traduse decât urât. Dar se poate întâmpla altceva: poetul strein, furnizează pseudo-traducătorului subiect, temă și uneori imagini; din cartea lui nempescă, — în loc de cartea vieții imediate, — le ia Iebeleanu; și face, — sau nu face (eu cred că face) o poezie nouă, românească. Fiindcă expresia poetică nu poate suporta o mișcare de translație.

E. I.

Urechile n'au ziduri...

PROTESTAM în numele unei bune moralități literare împotriva îndătinatăe maniere de a „polemiza românește”. Într'un recent număr al „Calendarului” din lipsă de forță dialectică, — Toma Vlădescu „injură” pe d. Camil Petrescu.

Nu ne interesează fondul desbaterilor. (Deși, — și aici, — dreptatea este a d.-lui Camil Petrescu). Dar ne indignează deșănțarea neîndreptățită a d-lui Toma Vlădescu, și pe noi care credem în inteligența d-lui Camil Petrescu și pe cei care pretind o minimă altitudine intelectuală.

Injurătura poate fi utilizată din lipsă de forță dialectică: dar, atunci, cu forța talentului.

D. Toma Vlădescu nu are nicio justificare.

Traducere:

„Comisiunea de studii a Societății Națiunilor în Mancuria, a cărei creațiune hotărâtă de Consiliu încă din sesiunea din Decembrie, este definitiv constituită și-a ales ca președinte pe delegatul britanic, Lordul Lytton. Cu patru membrii ai Comisiunii reprezintă Franța, Germania, Italia și Statele-Unite. Lucrările comisiunii, care pășește Europa în Februarie, vor dura mai multe luni”.

Fără comentarii!

REVISTA „CONTIMPORANUL” (102) este cobită de d. Ion Barbu și indică, realmente, o clară mișcare regresivă.

„Contimporanul” sau (fără paradox) modernismul anachronic.

Iată cum vesnic tinerii au devenit bătrâni! Alergătorul din frunte s'a lovit la genunchi și s'ochiopăta.

Numărul una sută doi indică o debilitate fățișă: o lipsă de coeziune și un deficit de viață.

Revoluționarismul a devenit academic. Cei câțiva tineri imități pe alți tineri îmbătrâniți: astfel, de pildă, alți fără vlagă V. Cristian.

A apărut „România literară” sub direcția d-lui Liviu Rebreanu.

In cadrul unei anchete asupra studiului de azi al cinematografului, René Jeanne dela „Revue Hebdomadaire” a luat o serie de cărți pe de prețioase mărturisiri tânărului și celebrului regisor francez René Clair, autorul „Milionului”.

Clair declară că întreaga evoluție a artei cinematografice este condiționată de fenomenele industriale și comerciale. „Fără aceste fenomene, filmul vorbitor ar fi găsit de mult formula sau formulele originale pe care are dreptul să le pretindă. Cum, însă, directorii de exploatare au nevoie de un număr fix și mare de filme pe an, s'au adaptat dela început soluțiile cele mai ușoare, deci cele mai puțin bune și s'a recurs la diferite subterfugii. Filmul 100% vorbitor — sau mai bine zis teatrul filmat — s'a născut tocmai

UNGHER pentru viața socială

Scurtă introducere

Obligația de a da în această coloană un buletin săptămânal al frământărilor sociale, presupune câteva prealabile explicative, cu atât mai utile cu cât, în lipsa lor, ne temem că cronica noastră socială ar apărea în ochii multora ca fragmentară, literară și neștiințifică.

Cam de pela sfârșitul secolului trecut, a face o încercare, cât de modestă, de sintetizare a unui moment social, înseamnă în cugetul tuturor, a face sociologie.

Or, de această specializare a cronicei noastre am vrea să ne ferim.

Întâi, pentrucă într'o perioadă de transformări repezi și variate a întregului sistem de viață al omenirii, o seacă și aproximativ adevărată aplicare a unor reguli prestabilite, și ignorând de cele mai multe ori elementele esențiale ale complexului social, ar fi și inutilă și neproportională interesului nostru.

Al doilea, pentru că această dorită readitare de axiome și corolare științifice, sunt azi lipsite de legătura esențială care ar putea fi eficace caracteristicii vremii noastre: lupta de clasă.

Știința n'ea cristalizat sub egida unui sistem de gândire rece și unilateral, care a permis și permite multora studiul a diverse categorii sociale, izolate în timp și în spațiu, și interesând prin ele înșile. Or, momentul nostru este caracterizat tocmai de întrepătrunderea inexcitabilă a claselor de o parte și a instituțiilor conducătoare de altă parte. Legătura aceasta a dus la acest complex mondial în care se integrează cu absolută dependență orice clasă și orice instituție, și de care e legat să țină seama, sau sancțiunea celor mai grosolane erori, ori ce cercetător.

Pe de altă parte, nu mai există posibilitatea de a deosebi, în cercetările noastre, decât după o predominantă mai mult sau mai puțin vizibilă, în diferitele amalgame, un element distinct social. Factorul politic, și mai ales cel economic, influențează — și este știut de toți — cristalizarea situației sociale, după chipul și asemănarea lor. Iată de ce, în conținutul acestei cronici sociale nu ne putem ghida decât de un simț de cunoaștere pe care il impune timpul, și care va trebui să distingă cu deosebit de subtilă degetație în țesutul vieții contemporane. Și poate că nu totdeauna când nu vom fi reușiți, vina va fi a noastră.

Iată dar, pe scurt de ce ne ferim să încadrăm cronica noastră în învățăminte sociologice și ce ne îndeamnă să o distingem de ea — iar independent de această însușire de considerente, ar mai fi un criteriu, și nu cel mai puțin interesant după care ar urma să desfășurăm cronica noastră. Aceasta ar fi interesul: atât al cititorilor, cât și al nostru, pe care i-l subordonăm. Care poate fi interesul pe care amă-

ION ION